

Социологическа програма

От средата на 2009 г. Социологическата програма възстанови дейността си като самостоятелна структурна единица на Центъра за изследване на демокрацията и промени акцентите на своята дейност, като се преориентира към разработване и реализация на изследователски проекти с по-академичен характер в ключови сфери на общественото-икономическия живот на национално и европейско равнище. В този контекст Социологическата програма насочи дейността си в няколко приоритетни области:

- **Оценяване на публични политики и програми.** Разработване на методи и индикатори за мониторинг и оценка на ключови обществени сфери – правосъдие и вътрешни работи, възлагане на обществени поръчки, използване на средства от структурните фондове на Европейския съюз и др. Подготвено е учебно-методическо ръководство *Мониторинг и оценка на публични политики и програми*.

- **Политики за интеграция на имигранти и бежанци.** Осъществен е анализ на информационното осигуряване на политиките и мерките за интеграция на граждани на трети страни и са направени препоръки за неговото оптимизиране. Разработени са методи и индикатори за оценка на резултатите и въздействието на политиките за интеграция на имигранти. Направена е оценка на социалното въздействие на интеграционните политики и ефектите от тях върху имигранти от трети страни и върху приемащото българско общество.

- **Комуникация на науката в обществото.** Осъществяване на изследвания и обучение в областта на комуникацията на науката и научно-технологичното развитие. Експерти на Социологическата програма участват в теоретически и практически обучения на български и европейски учени за комуникация на науката, което формира знания и умения в различни направления.

- **Развитие на методологически и експертен капацитет на Социологическата програма:**

- ◆ Мониторинг и измерване на корупцията и скритата икономика;
- ◆ Виктимизационни и криминологични изследвания;
- ◆ Прилагане на форсайт методи;
- ◆ Социална политика и защита на уязвими групи;
- ◆ Защита на човешките права и граждански активизъм.

I. Оценяване на политики и програми

Социологическата програма на Центъра за изследване на демокрацията изгражда методологически и експертен капацитет за извършване на оценки на социалното въздействие на публични политики и програми на национално и европейско равнище. През последните две десетилетия теорията и практиките за оценка на политики и програми се развиват изключително динамично в различен териториален и институционален контекст. Социалното оценяване се обособява и утвърждава като самостоятелен и с нарастващ престиж център на теоретични разработки, емпирични и методологически изследвания, консултантска и практическа дейност. Международни институции и организации (Европейска комисия, Организация за икономическо сътрудничество и развитие, Световна банка, Програма за развитие на ООН, УНИЦЕФ и др.), национални правителства и граждански организации използват все по-активно практиките на социално оценяване на политики, програми и проекти с различен характер и обхват.

През 2009 г. беше подготвена за печат публикация на тема *Мониторинг и оценка на публични политики и програми* (Учебно-методическо ръководство. Първа част). Социалната оценка на обществените политики и програми е инструмент на доброто управление при упражняването на политическа, икономическа и административна власт на всички равнища. Тя трябва да се разглежда като неразделна част от процеса на вземане на решение и управление на цялостния цикъл на разработване, прилагане и оценяване на обществените политики и програми. Утвърждаването на социалното оценяване като ключов компонент на

доброто управление и вграждането му в цялостния цикъл на реализация на публичните политики и програми, ще даде възможност и за извършване на експертно-консултантска дейност от Социологическата програма. Това е в унисон и с дейностите на Икономическата програма, свързани с изследване на теорията, практиките и предизвикателствата на доброто управление, както и с работата на Правната програма по разработване на индикатори за оценка на доверието в правосъдната система и достигането на ключови национални цели в областта на правосъдието и вътрешния ред.

II. Политики за интеграция на имигранти и бежанци

През 2009 г. Социологическата програма работи по линия на Европейския фонд за интеграция на граждани на трети страни за усъвършенстването на методологията за наблюдение и оценка на интеграционните политики и практики в страната и разработване на модел на интегрирана информационна система за имигранти,

граждани на трети държави (ГТД) и политиките за тяхната интеграция. Беше подпомогнато успешното изпълнение на Националната стратегия на Република България по миграция и интеграция (2008-2015) и въвеждането в практиката на „Общите основни принципи по интеграция на имигранти в ЕС“. Бяха проучени съществуващите средства за наблюдение и схеми за оценка на интеграционните политики и практики спрямо ГТД и се правят предложения за разширяване на възможностите за събиране на надеждна и достатъчна по обем информация относно мерките за интеграция и ефектите от тях както върху бенефициентите, така и върху приемащото общество. Беше проведено качествено изследване за проучване, анализ и оценка на потребностите, проблемите, удовлетво-

реността и очакванията на гражданите на трети страни.

Беше реализирано и количествено проучване за степента на информираност и ангажираност на българското общество по отношение на интегрирането на ГТД, както и относно нагласите и реакциите към провежданата интеграционна политика в страната. Резултатите от изследването показват, че приемащото общество силно диференцира имигрантите в България според етническия им произход.

На най-голяма подкрепа се радват политиките, които целят приобщаването на имигрантите към нормите на българското общество – език, култура, история. Огромната част от анкетираните приемат имигранти-

Групова дискусия с имигранти

Таблица 2. По-скоро одобрявате или по-скоро не одобрявате приемането на имигранти от следните райони?

	По-скоро приемам	По-скоро не приемам	Без отговор
Русия	80,7%	15,3%	4,0%
Други бивши съветски републики (Украйна, Молдова, Казахстан и др.)	76,3%	18,5%	5,2%
Западните Балкани (например Македония, други страни от бивша Югославия, Албания)	61,4%	33,3%	5,3%
Северна, Централна и Латинска Америка	56,4%	34,8%	8,8%
Азиатските страни (Китай, Виетнам и др.)	46,2%	47,8%	6,0%
Африканските страни (Кения, Нигерия, Ангола и др.)	38,5%	54,3%	7,2%
Турция	38,1%	58,6%	3,4%
Арабските страни (Ирак, Сирия, Египет, Палестинска автономия и др.)	33,1%	60,3%	6,7%

те да посещават курсове по български език, да получават познания в областта на българската история и култура, както и децата им да учат в български училища. Има необходимост от информационни кампании, които да популяризират тези политики и мерки, които са свързани с човешките права на имигрантите и защитата им от дискриминация.

Разработен е модел на интегрирана информационна система и база данни, включваща специфични показатели относно обектите и субектите на провежданата интеграционна политика в страната по отношение

на гражданите от трети държави съобразно потребностите на заинтересованите страни, провеждащи политики и практики по интеграция на имигранти. Реализацията на този модел би допринесла за осигуряване на необходимата информационна среда за оптимизиране и периодично актуализиране на интеграционната политика на Р. България, както и за провеждане на постоянен мониторинг върху изпълнението и ефектите на мерките по интеграция.

Като продължение на усилията на Социологическата програма в тази приоритетна област се реализира

Таблица 3. По-скоро одобрявате или по-скоро не одобрявате следните форми за интегриране на имигрантите (граждани на чужди държави, които не са членове на европейския съюз) в българското общество?

	По-скоро приемам	По-скоро не приемам	Без отговор
Да посещават курсове по български език	92,4%	5,2%	2,4%
Да получават познания за българските история и култура	92,0%	4,0%	4,0%
Децата им да учат в български училища	88,9%	7,0%	4,0%
Да сключват брак с български граждани	64,8%	25,4%	9,9%
Общините, в които има имигранти, да разработват специални програми за интеграцията им	61,5%	25,9%	12,6%
Да имат възможност да практикуват собствените си религия и култура	61,2%	30,4%	8,3%
Да имат възможност да работят при равни условия с българските граждани	53,7%	41,0%	5,3%
Да бъдат включвани в програми за социално подпомагане	46,7%	45,2%	8,2%
Да имат право на ползване на общински жилища	40,1%	49,0%	10,8%
Да имат право на финансово подпомагане от държавата	39,9%	51,6%	8,6%

и проект на тема „Разработване на индикатори и методи за оценка изпълнението на целите и мерките по интеграция на граждани на трети страни“. Проектът е ориентиран към разработване и развитие на методи и индикатори за оценка изпълнението на целите по интеграция на граждани на трети страни в съответствие с най-добрите европейски практики и потребностите на националните и местните институции, формулиращи

и реализиращи политиките и мерките по интеграция в страната.

III. Комуникация на науката в обществото

В условията на глобализиращ се свят и изграждащи се икономика и общество на знанието, процесите на производство, обмяна и разпространение на знание се превръщат в при-

оритет за социалните науки. В този контекст Социологическата програма осъществява изследвания и обучение по комуникация на научно-технологичното развитие. Фактор за това е и практическят опит и изградените партньорски контакти с най-голямата европейска мрежа в тази област, както и участието на експерти на Социологическата програма в няколко международни инициативи:

- Обучение на европейски учени за комуникация на науката (ESConet Trainers – Science communication training for Europe’s scientists), Седма рамкова програма на ЕС.
- Обучителен семинар за млади учени „Науката и обществото в диалог: популяризиране на научните резултати“, финанси-

ран от Британския съвет – България

- Европейска работна среща за комуникация на науката (European Science Communication Workshops), осъществен в рамките на Шеста рамкова програма на ЕС.
- Промени в организацията на труда и социално реструктуриране в „обществото на знанието“ (WORKS), Шеста рамкова програма на ЕС.

IV. Развитие на методологическия и експертен капацитет на Социологическата програма

В партньорство с италианската неправителствена организация Транскрайм (Transcrime) беше реализиран

Участници в консултативна среща с български граждани по проект „CIVISTI“

изследователски проект, възложен от Европейската комисия, за подготовка на Европейско изследване на престъпленията срещу бизнеса.

Целта на проекта е да се разработи единна методология в рамките на ЕС за оценка на разпространението и въздействието на престъпленията срещу бизнеса. По този начин се осигурява надежден инструмент за събиране, анализиране и сравнение на информация за икономическите престъпления и виктимизацията на бизнеса в Европейския съюз (всичките 27 страни-членки, както и държавите кандидати за членство – Македония, Турция и Хърватия). Осъщественият проект предложи методология, която дава възможност:

- Да се отговори на потребностите на политиката на ЕС и прилагането на Плана за действие на ЕС и по-конкретно при изпълнението на задачата за „измерване на разпространението и структурата на виктимизацията в бизнес сектора“.
- Да се сравняват данни от изследвания на престъпността и виктимизацията в ЕС и държавите-кандидатки за членство.
- Да се унифицира изследване на

отличителните характеристики на бизнес престъпността в ЕС, където спецификите в структурата и начина на правене на бизнес, културните и езиковите различия са от съществено значение.

- Да се предложат методи и индикатори за измерване на разходите и последиците от извършване на престъпления срещу бизнеса в различен контекст.

Социологическата програма осигурява социологическа експертиза (главно с методологически и аналитичен характер) при разработване на изследователски методики и инструменти, събиране и анализ на данни, прилагането на авангардни изследователски техники и инструменти. През 2009 г. Социологическата програма предоставя такава експертиза при реализацията на няколко вътрешно и външно институционални изследователски проекта.

Конкретен фокус на сътрудничеството на Социологическата програма и Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ е разработването и прилагането на форсайт методи по отношение оценяването на социалното въздействие на политики и програми в областта на науката и иновациите.